Vzdelávacia oblasť:
Človek a hodnoty
ETICKÁ VÝCHOVA

1. Charakteristika predmetu

Etická výchova sa zameriava na výchovu k prosociálnosti, ktorá sa odráža v morálnych postojoch a v regulácii správania žiakov. Prosociálne správanie je také správanie, ktoré prináša prospech druhej osobe alebo skupine osôb, nevyplýva z povinností a nie je sprevádzané očakávaním aktuálnej odmeny.

2. Ciele predmetu

Cieľom etickej výchovy je vychovať osobnosť, ktorá:

- má svoju vlastnú identitu, je sama sebou a pritom táto identita zahŕňa v sebe aj prosociálnosť;
- má pozitívny vzťah k životu a ľuďom spojený so zdravou kritickosťou;
- jej správanie je určované osobným presvedčením a interiorizovanými etickými normami, vyplývajúcimi z univerzálnej solidarity a spravodlivosti, a preto je do istej miery nezávislá od tlaku spoločnosti;
- má zrelý morálny úsudok opierajúci sa o zovšeobecnené zásady, preto je schopná správne reagovať aj v neočakávaných a zložitých situáciách;
- charakterizuje ju spojenie správneho myslenia a správneho konania;
- koná v súlade so svojimi zásadami, ale aj s citovou zaangažovanosťou - súlad medzi emóciami a chcením – nekoná len z povinnosti a bez nadšenia s pocitom sebaľútosti;
- prijíma iných v ich rozdielnosti, akceptuje ich názory a je ochotná na prijateľný kompromis, ktorý ale nie je v rozpore so všeľudskými hodnotami;
- je ochotná a schopná spolupracovať a iniciovať spoluprácu.

Výchovné a vzdelávacie stratégie

Prierezové témy

Do obsahu predmetu etická výchova sú zakomponované tieto prierezové témy:

- osobnostný a sociálny rozvoj
- vytváranie svetonázoru zakotveného v pozitívnych hodnotách a všeobecne akceptovaných normách
- výchova k manželstvu a rodičovstvu
- environmentálna výchova
- ochrana života a zdravia
- multikultúrna výchova
- mediálna výchova

Kľúčové kompetencie

Vo vyučovacom predmete etická výchova sa rozvíjajú tieto kľúčové kompetencie:

A) sociálne komunikačné kompetencie

- vyjadruje sa súvisle a výstižne písomnou aj ústnou formou adekvátnou pre žiaka strednej školy
- dokáže sústredene načúvať, náležite reagovať, používať vhodné argumenty a vyjadriť svoj názor
- uplatňuje ústretovú komunikáciu pre vytváranie dobrých vzťahov so spolužiakmi, učiteľmi, rodičmi a s ďalšími ľuďmi, s ktorými prichádza do kontaktu
- dokáže vo vzťahoch uplatniť empatiu aj asertivitu
- dokáže rozlíšiť manipuláciu v ústnom aj v písomnom prejave, aj v celkovom správaní
- je si vedomý vlastného názorového kontextu a dokáže ho brať do úvahy pri komunikácii s partnerom s iným hodnotovým nastavením

B) kompetencia učiť sa

- má osvojené základy schopnosti sebareflexie pri poznávaní svojich myšlienkových postupov - uvedomuje si význam vytrvalosti a iniciatívy pre svoj pokrok
- je si vedomý najčastejších kognitívnych skreslení, ktoré prispievajú k chybám v úsudku a vytváraní názoru

C) kompetencia riešiť problémy

- vníma a sleduje problémové situácie vo svojom okolí aj v spoločnosti, navrhuje riešenia podľa svojich vedomostí a skúseností z danej oblasti
- pri riešení problémov hľadá a využíva rôzne informácie, skúša viaceré možnosti riešenia problému, overuje správnosť riešenia a osvedčené postupy aplikuje pri podobných alebo nových problémoch
- pokúša sa problémy a konflikty vo vzťahoch riešiť primeraným (chápavým a spolupracujúcim) spôsobom

D) osobné, sociálne a občianske kompetencie

- má základy pre smerovanie k pozitívnemu sebaobrazu a sebadôvere
- uvedomuje si vlastné potreby a tvorivo využíva svoje možnosti
- dokáže odhadnúť svoje silné a slabé stránky ako svoje rozvojové možnosti
- dokáže odhadnúť dôsledky svojich rozhodnutí a činov
- uvedomuje si, že má svoje práva a povinnosti
- má osvojené základy pre efektívnu spoluprácu v skupine

- dokáže prijímať nové nápady alebo aj sám prichádza s novými nápadmi a postupmi pri spoločnej práci
- uvedomuje si význam pozitívnej sociálno-emočnej klímy v triede a svojim konaním prispieva k dobrým medziľudským vzťahom
- chápe dôležitosť iniciatívy v občianskom živote a je ochotný prispieť k ochrane všeobecne uznávaných hodnôt (aktívny prístup k politickému dianiu, dobrovoľnícka práca, ochrana životného prostredia a pod.)
- chápe význam vzťahov, dokáže vytvárať trvalé priateľstvá, zodpovedne pristupovať k sexualite, budovaniu dlhodobých partnerských vzťahov a rodiny

E) kompetencia vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry

- pozná bežné pravidlá spoločenského kontaktu (etiketu)
- správa sa kultúrne, primerane okolnostiam a situáciám
- má osvojené základy pre tolerantné a empatické vnímanie prejavov iných kultúr a názorových kontextov

Metódy a formy práce

Učiteľ používa rôzne metódy a techniky (hru, hranie rolí, hranie scénok, anketové metódy, metódu posilňovania, problémové vyučovanie, dramatizácia …). Základom výchovno-vzdelávacieho procesu etickej výchovy je zážitkové učenie, ktoré učiteľ v jeho technikách, cvičeniach a aktivitách prispôsobuje veku žiakov a situácii v žiackom kolektíve. Aktivity pomáhajú precítiť etické hodnoty, uľahčujú porozumieť normám, ktoré súvisia s očakávaným správaním, umožňujú nácvik zodpovedajúceho správania a prenos získaných skúseností do správania sa v reálnom svete. Žiaci počas hodín ETV sedia v kruhu, aby si videli navzájom do tváre, aby sa vzájomne poznávali. Sedenie v kruhu je striedané s pohybovými cvičeniami a aktivitami, čomu je prispôsobené aj usporiadanie miestnosti.

Dôležitou metódou je diskusia, v ktorej majú žiaci možnosť voľne prejaviť svoje názory a postoje.

V etickej výchove sa často využíva skupinová práca (riešenie problému, vypracovanie projektu, práca v skupinách ako súčasť zážitkových aktivít).

Ďalšími metódami sú čítanie a analýza skutočných či fiktívnych príbehov, premietanie videí či filmov, ktoré následne sprevádza reflexia a diskusia.

Učebné zdroje

Etická výchova nepoužíva učebnicu. Podnety na činnosť nachádza učiteľ v metodických príručkách a v iných materiáloch. Aktualizuje ich podľa podmienok skupiny, cieľov a obsahu etickej výchovy.

1. R. R. Olivar: Etická výchova

2. L. Lencz: Metódy etickej výchovy

4. L.Lenz – O. Krížová: Metodický materiál k predmetu etická výchova I.,II.,III.

5. M. Zelina: Ako sa stať sám sebou? –Ako byť sám sebou? Metodický materiál

6.M. Silberman a kol.: 101 metod pro aktivní výcvik a vyučování

7. J. Miedzgová: Základy etiky

8. E. Sedláčková: Základy filozofie a etiky

9. J. Prevendárová – G. Kubíčková: Základy rodinnej a sexuálnej výchovy

11. J. Filo: Naša klimatická zmena

12. online didaktické videá zo série ZMÚDRI, DEJEPIS INAK, MYSLI S HLAVOU ŠTÁTU

13. Publikácie Denníka N (príručky pre stredoškolákov): Klíma, Vypnutá klíma, Ako pomôcť duši, Kritické myslenie, Klamstvá a konšpirácie, Hrozby internetu... a i.

14. Podcasty na témy duševného zdravia, sebapoškodzovania, samovraždy na stránke www.ipecko.sk

15. Reč ľudského tela, prístupné na internete:

http://new.infovek.sk/predmety/etika/namety/rectela/01rectela/01rectela.php

3. Obsah vzdelávania

1. ročník

(1 hodina týždenne, spolu 33 hodín)

Téma hodiny	Obsahový štandard	Výkonový štandard	Prierezové témy
Komunikácia (8 hodín) • Neverbálna komunikácia a jej prvky (2) • Verbálna komunikácia – rozhovor, aktívne počúvanie (1) • Základné pravidlá spoločenskej komunikácie – etiketa (2) • Empatia v komunikácii (1) • Asertivita	Verbálna a neverbálna komunikácia, pozdrav, otázka, poďakovanie, ospravedlnenie, prejav úcty voči iným v komunikácii, komunikačné šumy, chyby a prekážky, základné pravidlá etikety, empatia, asertivita, asertívne techniky	Žiak vie: -pozdraviť, predstaviť seba aj iných -zoznámiť sa s neznámymi ľuďmi -vhodne používať zrakový kontakt, úsmev, ostatné prostriedky neverbálnej komunikácie -aktívne počúvať druhých -nadviazať rozhovor a viesť ho - ovláda základné pravidlá etikety a používa ich - dokáže sa empaticky vcítiť do situácie druhého človeka a využiť túto zručnosť pri otvorenej a ústretovej komunikácii - dokáže obhájiť svoje práva,	Osobný a sociálny rozvoj, multikultúrna výchova, mediálna výchova

v komunikácii (2)		konať asertívne pri agresívnom alebo manipulatívnom správaní	
Poznanie a pozitívne hodnotenie seba a druhých (6 hodín) • Sebapoznanie (1) • Pozitívne sebahodnotenie a sebaúcta (1) • Pozitívne hodnotenie druhých, pochvala, prijatie pochvaly (1) • Priateľstvo (1) • Rešpekt a úcta k ľuďom s názorovou či výzorovou odlišnosťou (1) • Predsudky (1)	Sebapoznanie sebahodnotenie, sebaúcta, sebaovládanie, poznanie svojich slabých a silných stránok, povedomie vlastnej hodnoty, elementy formujúce sebaúctu. Pozitívne hodnotenie druhých v bežných podmienkach, pozitívne hodnotenie najbližších, hľadanie dôvodov pre pozitívne hodnotenie iných, verbálne a písomné vyjadrenie pozitív, reflexia nad dobrom, ktoré prijímame od druhých.	Žiak vie: -rozpoznať svoje silné a slabé stránky -vážiť si sám seba -vysloviť pochvalu, podporiť zdravé sebavedomie druhého človeka -odpustiť sebe aj druhému -prijať a rešpektovať odlišnosť iných	Osobný a sociálny rozvoj, multikultúrna výchova
Iniciatíva a tvorivosť (4 hodiny) • Tvorivosť ako prosociálna vlastnosť (1) • Tvorivosť v medziľudských vzťahoch – konflikt, riešenie konfiktu (1) • Spätná väzba, kritika, prijatie kritiky (1) • Tvorivosť v pracovných vzťahoch – rokovanie (1)	Rozvíjanie základnej tvorivosti, objavovanie darov prostredníctvom širokej ponuky pre ľudskú tvorivosť, radosť z tvorivosti, tvorivosť a iniciatíva v medziľudských vzťahoch (iniciatíva v pomoci a tvorivosť pri riešení problémov a konfliktov)	Žiak vie: -uplatniť viacero druhov tvorivosti (umelecká - vizuálna, zvuková, pohybová, verbálna, praktická, vedecká) - hľadať tvorivé riešenia problémov - uplatniť tvorivosť pri riešení konfliktov, prijímaní kritiky a odovzdávaní spätnej väzby	Osobný a sociálny rozvoj, multikultúrna výchova
Mediálna výchova (6 hodín) • Média, typy médií, prínos, úskalia, vplyv na osobný život študenta (1) • Sociálne siete (1) • Dezinformácie v médiách (1) • Názorové bubliny a chyby v myslení (1) • Kritické myslenie (1) • Reklama a manipulatívne techniky (1)	Práca s informáciami z médií, kritické myslenie, chyby v myslení a názorový kontext, argumentácia a chyby v argumentácii, zodpovednosť a miera vo využívaní sociálnych sietí, dezinformácie a zavádzajúce informácie v médiách, manipulatívne techniky v oblasti masmédií	Žiak: - uvedomuje si, že jeho vnímanie a postoje sú ovplyvnené jeho názorovým kontextom - je si vedomý chýb v myslení a kongnitívnych skreslení - ovláda základy argumentácie a vie rozoznať základné argumentačné chyby a fauly - vie kriticky zhodnotiť mediálny produkt, pátrať po jeho pôvode, zhodnotiť jeho dôveryhodnosť - rozumie mechanizmu, ktorý zobrazuje obsah na sociálnych sieťach, pozná a rozumie rizikám používania sociálnych	Osobný a sociálny rozvoj, multikultúrna výchova, ochrana života a zdravia

sietí

Prosociálne hodnoty a vzory (3 hodiny) • Prosociálnosť a prosociálne správanie, prosociálne vzory (1) • Súkromné prosociálne vzory (1) • Formy pomoci a iného prosociálneho správania (1)	- pojmy vzor, model, idol, ideál - rozlíšenie pozitívnych a negatívnych vzorov - poznanie vlastností ľudí, ktorí môžu byť pozitívnym vzorom a ich identifikácia vo svojom okolí - pojem prosociálne správanie (prejavené dobro vo vzťahu k inému človeku bez očakávania aktuálnej odmeny) - druhy prosociálneho správania	Žiak: - identifikuje pozitívne črty v správaní fiktívnych a reálnych osôb a berie si ich ako inšpiráciu pre vlastné konanie a postoje - prejavuje schopnosť mravného úsudku pri posudzovaní pozitívnych a negatívnych literárnych i historických vzorov - rozumie a vie vysvetliť pojem prosociálne správanie, chápe jeho význam v ľudskom spoločenstve, vie ho identifikovať v rôznych prejavoch priateľstva, spolupráce a nezištnej pomoci - má zvnútornenú tendenciu k prosociálnemu správaniu	Osobný a sociálny rozvoj, multikultúrna výchova, vytváranie svetonázoru zakotveného v pozitívnych hodnotách a všeobecne akceptovaných normách
Etika sexuálneho života (5 hodín) • Priateľstvo, zamilovanosť, láska (1) • Láska a sexualita (2) • Pohlavne prenosné choroby, AIDS (1) • Láska a manželstvo (1)	Intimita vo vzťahoch, kvality zdravých a nezdravých vzťahov, vytváranie dlhodobých a trvalých vzťahov, sexualita a vzťah, súhlas a odmietnutie, zodpovedné a rizikové sexuálne správanie	Žiak: - pozná kvality zdravých a nezdravých vzťahov - ovláda spôsoby ako pestovať dlhodobé vzťahy - vie sa slobodne a bez nátlaku rozhodnúť pre súhlas alebo odmietnutie sexuálneho správania - vie spracovať odmietnutie vo vzťahu, ovláda spôsoby, ako sa s ním vyrovnať - vyhýba sa rizikovému sexuálnemu správaniu (pozná riziká pohlavných chorôb, neželaného tehotenstva, závislosti na sexe/pornografii)	Osobný a sociálny rozvoj, multikultúrna výchova, vytváranie svetonázoru zakotveného v pozitívnych hodnotách a všeobecne akceptovaných normách

2. ročník

(1 hodina týždenne, spolu 33 hodín)

Téma	Obsahový štandard	Výkonový štandard	Prierezové témy
Filozofické zovšeobecnenie etických zásad (7 hodín) • Etika a morálka	Problematika dobra a zla, vznik morálky, zlaté pravidlo mravnosti, morálne systémy, hierarchia hodnôt, životné	Žiak: - reflektuje zákonitosti ľudskej morálky a uvedomuje si vlastné morálne limity, vlastnosti, vymedzenie	Osobný a sociálny rozvoj, vytváranie svetonázoru zakotveného v pozitívnych

• Hodnoty • Hodnoty a normy • Morálne dilemy • Pravda a lož • Šťastie • Neúspech a stres	ciele, morálne a právne normy, morálny úsudok, morálne dilemy, pravda, milosrdná lož, životné šťastie, zmysel života, neúspech a stresové životné situácie	- objasňuje si vlastný hierarchický systém hodnôt a ich vzťah k svojim uvedomovaným životným cieľom - uvedomuje si základné morálne spoločenské normy - zaujíma postoj k vybraným sporným etickým otázkam - dokáže reflektovať svoj život z hľadiska otázky životného šťastia, zmyslu ľudského života - dokáže reflektovať problematiku neúspechu a stresových situácií v živote človeka	hodnotách a všeobecne akceptovaných normách
Pochopenie a akceptovanie ľudí, ktorí majú iný svetonázor (4 hodiny) • Svetonázor • Životný štýl • Viera a náboženstvá, svetové náboženstvá • Svetonázorová a názorová tolerancia	Svetonázor, typy svetonázorov a ich odraz v životnom štýle, najväčšie svetové náboženstvá, problematika názorovej a svetonázorovej tolerancie	Žiak: - reflektuje základné otázky, ktoré spadajú do problematiky svetonázoru - pozná viacero možností ich zodpovedania, ktoré súvisia s rozličnými svetonázorovými skupinami - reflektuje ich a uvedomuje si vlastnú svetonázorovú orientáciu - rozumie prepojeniu svetonázoru a životného štýlu, reflektuje aj vlastné východiská a tendencie - pozná základné charakteristiky svetových náboženstiev - rozumie dôležitosti tolerancie voči iným názorovým či svetonázorovým postojom	Osobný a sociálny rozvoj, multikultúrna výchova, vytváranie svetonázoru zakotveného v pozitívnych hodnotách a všeobecne akceptovaných normách
Život, telesné a duševné zdravie ako etická hodnota (9 hodín) • Nelátkové závislosti • Drogová závislosť • Legálne drogy • Otázka legalizácie vybraných drog • Zdravie a zdravý	Nelátkové závislosti (závislosť na sociálnych sieťach, gamblerstvo, závislosť na pornografii a i), drogová závislosť, základné typy drog, ich účinky a dôsledky ich užívania, najčastejšie legálne drogy (alkohol, tabak, kofeín), ich účinky a dôsledky ich užívania, otázka legalizácie vybraných drog (marihuana), zdravý	Žiak: - pozná základné nelátkové závislosti a uvedomuje si riziká závislosti vo vlastnom správaní - pozná základné typy drog, ich účinky a devastačné dôsledky - je si vedomý rizikových situácií, ktoré môžu viesť k užitiu drog a k závislosti - pozná účinky legálnych drog a vie odhadnúť zvládnuteľnú mieru v ich užívaní - žiak vie zaujať postoj k problematike legalizácie	Osobný a sociálny rozvoj, multikultúrna výchova, vytváranie svetonázoru zakotveného v pozitívnych hodnotách a všeobecne akceptovaných normách, ochrana života a zdravia

životný štýl • Duševné zdravie - depresie • Samovražda • Eutanázia • Trest smrti	životný štýl, problematika vyrovnávania sa s ťažkou chorobou, starostlivosť duševné zdravie, problematika depresie, kontroverznosť morálneho hodnotenia problematiky samovraždy, eutanázie, trestu smrti	vybraných drog na základe poznanie argumentov zástancov aj odporcov legalizácie - pozná zásady zdravého životného štýlu a rozumie ich významu pre zdravie človeka - Ovláda základné pravidlá psychohygieny a starostlivosti o duševné zdravie - pozná prejavy depresie, rozumie príčinám jej vzniku a pozná možnosti pomoci - rozumie prepojeniu depresie a samovraždy, pozná možnosti, kde hľadať pomoc pre seba či pre ľudí zo svojho okolia - na základe argumentácie a poznania argumentov aj opačnej strany vie zaujať postoj ku kontroverzným etickým témam eutanázie, asistovanej samovraždy a trestu smrti	
Rodinná výchova (3 hodiny) • Rodina a spoločnosť • Moja rodina • Výchova v rodine	definícia rodiny, jej funkcia a význam v spoločnosti, typy rodín, poznanie vlastnej rodiny, štruktúry vzťahov v rodine, práva, povinnosti, rodinná výchova a jej typy	Žiak: - uvedomuje si význam rodiny pre jednotlivca aj spoločnosť, jej funkcie a formy - aspoň čiastočne reflektuje vplyv vlastnej rodiny na utváranie svojej osobnosti (postoje, názory, typ vzťahov) - pozná základné výchovné štýly a vie zaujať vlastný názor k problematike rodinnej výchovy	Osobný a sociálny rozvoj, multikultúrna výchova, vytváranie svetonázoru zakotveného v pozitívnych hodnotách a všeobecne akceptovaných normách
Spoločensko - kultúrne otázky (5 hodín) • Problematika sexuálnej orientácie • Rovnocennosť z hľadiska rodu • Transsexualita a výber rodu • Interrupcie • Umelé oplodnenie, otázka klonovania a genetickej manipulácie	Problematika sexuálnej orientácie, spoločenské a právne postavenie osôb sexuálnych menšín v spoločnosti, problematika rovnocennosti postavenia mužov a žien v spoločnosti a v pracovnom uplatnení, problematika transrodovosti a mnohorodovosti v súčasnej spoločnosti, problematika interrupcií, problematika genetickej manipulácie pri vzniku človeka	Žiak: - ovláda základné fakty o zmienených spoločensko-kultúrnych otázkach - rozumie dôležitosti tolerancie voči inému životnému štýlu či voči iným názorovým postojom - dokáže prejaviť úctu a empatiu voči príslušníkom sexuálnych menšín aj voči názorovým oponentom - na základe argumentácie a poznania argumentov aj opačnej strany vie zaujať vlastný postoj k zmieneným otázkam	Osobný a sociálny rozvoj, multikultúrna výchova, vytváranie svetonázoru zakotveného v pozitívnych hodnotách a všeobecne akceptovaných normách, ochrana života a zdravia
Enviromentálna výchova (5 hodín)	Vnímanie prírody, obdiv a úcta ku všetkým formám	Žiak: - má pozitívny vzťah k prírode	Osobný a sociálny rozvoj, multikultúrna

• Klimatická zmena • Fenomén klimatickej úzkosti • Riešenia - osobná enviromentálna zodpovednosť • Riešenia - spoločná enviromentálna zodpovednosť	života, dôležitosť ochrany prírody z hľadiska prosociálnosti (úcta k tým, čo prídu po nás), klimatická zmena a jej prejavy, fenomén klimatickej úzkosti, osobná enviromentálna zodpovednosť (osobný vklad každého k problematike zdravého životného prostredia), spoločná enviromentálna zodpovednosť (enviromentálny aktivizmus a jeho formy)	a k svojmu enviromentálnemu prostrediu - aktívne prispieva k udržiavaniu poriadku v ňom - pozná prejavy klimatickej zmeny - pozná a osvojuje si ekologicky zodpovedné správanie (obmedzenie tvorby odpadu, triedenie odpadu, šetrenie energiou, slow fashion, obmedzenie obalov a pod.) - chápe enviromentálnu problematiku v globálnych súvislostiach a pozná formy občianskeho enviromentálneho aktivizmu	výchova, vytváranie svetonázoru zakotveného v pozitívnych hodnotách a všeobecne akceptovaných normách, ochrana života a zdravia

Hodnotenie predmetu etická výchova

Predmet etická výchova sa hodnotí podľa Usmernenia MŠVVaM SR k súhrnnému hodnoteniu žiakov stredných škôl zo dňa 26. júla 2023 v rozsahu stupnice absolvoval aktívne – absolvoval – neabsolvoval. Prihliada sa na celkovú prácu žiaka na hodinách a jeho aktívne zapojenie sa do vyučovacieho procesu.

Žiak je hodnotený za aktívnu prácu na hodinách. V prípade dlhšej neúčasti na hodinách etickej výchovy žiak vypracuje esej v rozsahu 2 strany na dohodnutú tému, ktorá korešponduje s obsahom preberaného učiva.

Celkové hodnotenie zahŕňa 4 stupne:
Absolvoval aktívne – žiak na hodinách aktívne pracoval (zapájal do diskusií, didaktických hier a výchovno-vzdelávacích aktivít)
Absolvoval – žiak sa hodín etickej výchovy zúčastňoval, ale nezapájal sa do diskusií, didaktických hier a výchovno-vzdelávacích aktivít
Neabsolvoval – žiak sa nezúčastnil na nadpolovičnom počte hodín a neodovzdal esej
Oslobodený – ak bol žiak oslobodený od vzdelávania sa vo vyučovacom predmete v plnom rozsahu.